

किंच भक्तिः स्वाश्रयं शोधयतीति किंवक्तव्यम् यतो गद्गद्वागादिलक्षणो मद्भक्तियुक्तो लोकं सर्वं पुनातीत्याह वागिति ॥ २४ ॥ अपिच भक्त्यैवात्मशुद्धिर्नान्यत इति सदृष्टान्तमाह यथेति यथाऽग्निना ध्मातं तापितमेव हेमसुवर्णमंतर्मलं जहाति न क्षालनादिभिः स्वं निजं रूपं च भजते कर्मानुशयं कर्मवासनाम् मां भजते मद्रूपतामापद्यते ॥ २५ ॥ ननु ब्रह्मविदामोति परंतमेव विदित्वाऽतिमृत्युमेतीत्यादि श्रुतिभ्यो ज्ञानादेवा विद्यानिवृत्त्या त्वत्प्राप्तिरवगम्यते कुतो भक्तियोगेनेत्युच्यते तत्राह यथायथेति आत्मा चित्तं परिमृज्यते शोध्यते मत्पुण्यकथानां श्रवणैरभिधानैश्च भक्तेरेवावांतरव्यापारो ज्ञानं न पृथगित्यर्थः ॥ २६ ॥ किंच ज्ञानं नाम चित्तस्य मदाकारपरिणामः स च मां भजतः स्वभावत एव भवति न च यत्नांतरमपेक्षत इति सदृष्टान्तमाह

वाग्गद्गदाद्रवते यस्य चित्तं रुदत्यभीक्ष्णं हसति क्वचिच्च ॥ विलज्ज उद्गायति नृत्यते च मद्भक्तियुक्तो भुवनं पुनाति ॥ २४ ॥ यथाऽग्निना हेममलं जहाति ध्मातं पुनः स्वं भजते स्वरूपम् ॥ आत्मा च कर्मानुशयां वधूय मद्भक्तियोगेन भजत्यथो माम् ॥ २५ ॥ यथा यथात्मा परिमृज्यतेऽसौ मत्पुण्यगाथाश्रवणाभिधानैः ॥ तथा तथापश्यति वस्तुसूक्ष्मं च क्षुर्यथैवां जनसंप्रयुक्तम् ॥ २६ ॥ विषयान् ध्यायतश्चित्तं विषयेषु विषज्जते ॥ मामनुस्मरतश्चित्तं मय्येव प्रविलीयते ॥ २७ ॥ तस्मादसदभिध्यानं यथा स्वप्न मनोरथम् ॥ हित्वा मयि समाधत्स्व मनो मद्भावभाषितम् ॥ २८ ॥ स्त्रीणां स्त्रीसंगिनां संगं त्यक्त्वा दूरत आत्मवान् ॥ क्षेमे विविक्ता आसीनाश्चित्तयेन्मामतंद्रितः ॥ २९ ॥ न तथाऽस्य भवेत्क्लेशो बंधश्चान्यप्रसंगतः ॥ योषित्संगाद्यथापुंसो यथा तत्संगिसंगतः ॥ ३० ॥ उद्धव उवाच यथा त्वामरं विंदा क्षयाद्दशं वा यदात्मकम् ॥ ध्यायेन्मुमुक्षुरेतन्मे ध्यानं मे वक्तुमर्हसि ॥ ३१ ॥

विषयानिति ॥ २७ ॥ यस्मादन्यसाधनं तत्फलं च स्वप्न मनोरथवदसदभिध्यानमात्रं तस्मात्तद्विहाय मय्येव मनः समाहितं कुर्विति प्रकरणार्थमुपसंहरति तस्मादिति मद्भावभाषितं मद्भावेन भजनेनैव शोधितम् ॥ २८ ॥ विशेषतो वात्स्यायनाद्युक्तकाममार्गाः परित्याज्या इत्याह स्त्रीणामिति आत्मवान्धीरः सन् क्षेमे निर्भये देशे विविक्ते विजने ॥ २९ ॥ एतदुपपादयति नतथेति अस्य पुंसः यथा तत्संगिसंगतः क्लेशो भवेत् यथा च बंधो योषित्संगतः तथाऽन्यप्रसंगतो न भवेदिति ॥ ३० ॥ मां चितयेदित्युक्तं तत्प्रकारं पृच्छति यथेति ध्यानांगप्रश्नः यादृशमिति ध्येयविशेषणप्रश्नः यदात्मकमिति यस्य तानि विशेषणानि तत्स्वरूपप्रश्नः एतन्मे ध्यानं मे वक्तुमर्हसीति पाठः तत्रायमर्थः मुमुक्षुस्त्वां यथा ध्यायेत्तन्मे वक्तुमर्हसीति जिज्ञासोः कथनाय मे पुनरेतत्त्वद्वास्य मेव पुरुषार्थः न तु ध्यानेन कृत्यमस्तीति तदुक्तं त्वयोपभुक्तस्त्रगंधेत्यादि त्वं वक्तुमर्हसीति पाठः सुगमः ॥ ३१ ॥